

Intrekking van het Keizerlijk decreet van 30 December 1809, concernant les fabriques, omtrent de Eerediensten.

[58. 1.]

KONINKLIJKE BOODSCHAP, ingekomen in de zitting van den 1sten October 1875.

MIJNE HEEREN!

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet tot intrekking van het Keizerlijk decreet van den 30sten December 1809, concernant les fabriques, en van eenige andere verordeningen van Franschen oorsprong omtrent de Eerediensten

De toelichtende memorie (en bijlagen), die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren! bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 30sten September 1875.

WILLEM.

Aan

de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[58. 2.]

ONTWERP VAN WET tot intrekking van het Keizerlijk decreet van 30 December 1809, concernant les fabriques, en van eenige andere verordeningen van Franschen oorsprong omtrent de Eerediensten.

WIJ WILLEM III, ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben dat alsnog behoort te worden ingetrokken het Keizerlijk decreet van 30 December 1809, concernant les fabriques, met de daarmede in verband staande verordeningen, krachtens welke in enkele gewesten van Regeringswege invloed en toezigt worden uitgeoefend op het beheer der kerkelijke goederen en fondsen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1.

Het Keizerlijk decreet van den 30sten December 1809, concernant les fabriques (*Bulletin des Lois* n°. 303), wordt, voor zooverre het nog van kracht is, buiten werking gesteld op den eersten Januarij volgende op de afkondiging dezer wet.

De kerkfabrieken, waar zij krachtens dat decreet bestaan, zijn te gelijker tijd opgeheven.

Art. 2.

Bij haar aftreden geven de kerkfabrieken hare archiven over aan de kerkbesturen of bestuurders, daartoe door het bevoegd kerkelijk gezag aangewezen.

De ontvanger der kerkfabriek doet binnen twee maanden na den dag in artikel één aangeduid, aan die kerkbesturen of bestuurders rekening en verantwoording en draagt hun het batig slot van rekening, zoo er een is, en verdere tot het beheer behorende goederen over.

Indien de ontvanger binnen den gestelden termijn aan zijne verplichting tot het doen van rekening en verantwoording niet voldoet, kan hij daartoe langs den weg van regten worden genoodzaakt

Art. 3.

Met het buiten werking stellen van het decreet van den

30sten December 1809 worden tevens, voor zooverre zij nog van kracht zijn, afgeschaft de wetten, besluiten en bepalingen van Franschen oorsprong, die tot het beheer der kerkfabrieken betrekking hebben.

Art. 4.

Overal, waar krachtens § 2 van art. 92 van het decreet van den 30sten December 1809 de burgerlijke gemeenten eene haar toebehoorende pastorij of eene woning aan de daarop aanspraak hebbende geestelijken verstrekken, worden die gebouwen nog gedurende tien jaren na den in art. 1 aangeduiden dag, op den tot hertoe gebruikelijken voet, ter beschikking van die belanghebbenden gelaten.

De gemeenten kunnen zich van den last, voor haar uit deze bepaling voortspruitende, ontslaan door afstand van de pastorij of woning.

De geldelijke vergoeding, in enkele gemeenten krachtens § 2 van voormeld art. 92 verstrekt voor gemis van pastorij of woning, wordt mede nog gedurende het hierboven aangeduide tienjarig tijdvak, op den tot hertoe gebruikelijken voet, gekwet, tenzij de belanghebbenden zich intusschen met elkander verstaan over den afkoop dezer vergoeding gedurende dat tijdvak.

Art. 5.

Op het in art. 1 aangeduide tijdstip wordt, met inachtneming van het bepaalde bij art. 4, tevens buiten werking gesteld het Keizerlijk decreet van 5 Mei 1806, *relatif au logement des ministres du culte protestant et à l'entretien des temples* (*Bulletin des Lois*, n°. 90).

Art. 6.

De naar aanleiding van deze wet op te maken acten zijn vrij van zegel en van het regt van registratie.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle ministeriele departementen, autoriteiten, collegien en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Justitie,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Finantien,

[58. 3.]

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. Bij de conventie, den 26sten Messidor jaar IX te Parijs gesloten en bij de wet van den 18den Germinal jaar X afgekondigd en ten uitvoer gelegd. (*Bulletin des Lois* n°. 172, FORTUYN II, bladz. 183), was tusschen den Paus en het Fransche Gouvernement overeengekomen:

Art. 12. Toutes les églises métropolitaines, cathédrales, paroissiales et autres non aliénées nécessaires au culte, seront remises à la disposition des évêques.

Art. 15. Le Gouvernement prendra également des mesures pour que les Catholiques Français puissent, s'ils le veulent, faire en faveur des églises des fondations.

Naar aanleiding daarvan werd in de organieke artikelen van die conventie bij de boven aangehaalde wet bepaald:

Art. 71. Les conseils généraux de département sont autorisés à procurer aux archevêques et évêques un logement convenable

Art. 72. Les presbytères et les jardins attenants non aliénés seront rendus aux curés et aux desservants des succursales, et défaut de ces presbytères, les conseils généraux des communes sont autorisés à leur procurer un logement et un jardin.

Art. 73. Les fondations qui ont pour objet l'entretien des ministres et l'exercice du culte, ne pourront consister

qu'en rentes constituées sur l'Etat; elles seront acceptées par l'évêque diocésain et ne pourront être exécutées qu'avec l'autorisation du Gouvernement.

Art. 75. Les édifices, anciennement destinés au culte Catholique, actuellement dans les mains de la nation, à raison d'un édifice par cure ou par succursale, seront mis à la disposition des évêques, par arrêtés du préfet du département.

Une expédition de ces arrêtés sera adressée au conseiller d'Etat, chargé de toutes les affaires concernant les cultes.

Art. 76. Il sera établi des fabriques pour veiller à l'entretien et à la conservation des temples à l'administration des aumônes.

Die wet van 18 Germinal jaar X was verbindend voor de zoogenaamde départements réunis, die bij decreet van den 9den Vendémiaire jaar IV (1 October 1795, *Bulletin des Lois* n°. 186) met Frankrijk vereenigd werden en waarbij, blijkens het arrêté van den 16den Frimaire jaar V (6 December 1796, *Recueil des Lois* etc., deel II, blad 3), de wetten en besluiten van het Uitvoerend Bewind, op den daarbij aangewezen voet, voor het vervolg verbindend worden verklaard

Tot die départements réunis behoorden :

1°. de departementen van de Beneden-Maas en van de Ourthe, welke het grootste deel van het tegenwoordige hertogdom Limburg omvatten; en

2°. het departement der Schelde, waartoe het voormalige Staats-Vlaanderen behoorde, hetwelk ingevolge tractaat van den 27sten Floréal jaar III (16 Mei 1795, *Bulletin des Lois* n°. 146 en 147, jaar III), aan Frankrijk was afgestaan.

Het overige deel van het tegenwoordige hertogdom Limburg, aan Frankrijk afgestaan bij den vrede van Luneville, 20 Pluiose, jaar IX (9 Februarij 1801), maakte deel uit van het departement van de Roer.

Volgens de tabel behoorende bij de wet van 18 Germinal jaar X, waren de beide eerstgenoemde departementen begrepen in de omschrijving van het bisdom van Luik, terwijl het departement der Schelde deel maakte van het bisdom van Gent en dat van de Roer van het bisdom van Aken.

Even als in de overige deelen van Frankrijk, moesten in de hierboven aangeduide departementen de in art. 76 der wet van 18 Germinal jaar X, vermelde kerkfabrieken worden ingesteld, om voor het onderhoud en de instandhouding der kerken, het beheer der te maken fundatien en de te verstrekken liefdegiften te waken.

Op voorstel van den Staatsraad PORTALIS werden de bisschoppen bij een arrêté van den 9den Floréal jaar XI (1 April 1803), gemagtigd, om voor die kerkfabrieken, onder goedkeuring der Regering, voorloopige reglementen vast te stellen, van welke vergunning de kerkvoogden gebruik maakten.

Toen daarentegen bij het decreet van 7 Thermidor jaar XI (26 Julij 1803), opgenomen in het *Bulletin* n°. 303 (FORTUYN II, blad. 271), de vroeger nationaal verklaarde goederen en renten der voormalige kerkfabrieken, voor zoover zij nog niet verkocht waren, aan hare bestemming werden terugggegeven, werd het beheer dezer goederen bij dat decreet opgedragen aan drie, door den prefect te benoemen kerkmeesters, aan wie de pastoor, doch slechts met raadgevende stem, werd toegevoegd.

Zoo ontstond in de parochien, waar de teruggave plaats had, naast de door den kerkvoogd ingestelde kerkfabriek, een door het burgerlijk gezag benoemd kerkbestuur, dat den naam verkreeg van *fabrique extérieure* en dat, als uitvloeisel van het burgerlijk gezag, waarin het kerkelijk element geene beslissende stem had, de door den bisschop ingestelde kerkfabriek, de zoogenaamde *fabrique intérieure*, zocht te verdringen.

Di tweekvoudig bestuur bij dezelfde parochie, voor nagenoeg eenzelvige kerkelijke belangen benoemd, baarde oerlang vele moeilijkheden, wat aan de sectie voor de binnenlandsche zaken bij den Franschen Staatsraad, in

het begin des jaars 1806, aanleiding gaf tot een voorstel ter betere regeling van het kerkfabriekwezen.

Dat voorstel ontmoette echter zwaarigheid bij den Minister PORTALIS, destijds belast met de zaken der Eerediensten, die bij zijne voordragt van Julij 1806 in bedenking gaf de *fabriques extérieures* op te heffen, hare bemoeijingen aan de *fabriques intérieures* op te dragen, maar geen voor alle kerkfabrieken verbindend eenvormig reglement vast te stellen, aangezien de belangen en werkzaamheden der kerkfabrieken in de steden te veel verschilden van die ten platten lande.

Na zijnen dood in 1807, omhelsde zijn opvolger BIGOT DE PRÉAMENEU de zienswijze der sectie van den Franschen Staatsraad, die ook den bijval verwierf van den Minister van Binnenlandsche Zaken. Het door dezen deswege gedane voorstel werd in voornoemde sectie overwogen, die in Februarij 1809 een ontwerp van wet tot regeling der zaak in gereedheid bragt.

Naar aanleiding van dat ontwerp vervaardigde de Minister van Eeredienst BIGOT DE PRÉAMENEU met de meeste zorg een nieuw reglement voor de kerkfabrieken, hetwelk in twee zittingen van den Franschen Staatsraad, onder voorzitterschap des Keizers gehouden, behandeld werd. Eene commissie uit de hooge geestelijkheid bragt tegen het besproken ontwerp onderscheidene bedenkingen in, die echter bij den Staatsraad geen bijval vonden, waarop het decreet van den 30sten December 1809 door den Keizer bekrachtigd werd. Op aandrang van voornoemde commissie verkreeg de Minister nog enkele wijzigingen in het reeds vastgestelde decreet, hetgeen oorzaak werd, dat het eerst in het *Bulletin des Lois* van 1810, onder n°. 303 werd uitgevaardigd en door den Minister van Binnenlandsche Zaken niet eerder dan bij circulaire van den 17den Julij 1810 aan de prefecten is medegedeeld. De wet van den 14den Februarij 1810, bedoeld bij art. 103 van het decreet ter voorziening in de tekorten der kerkfabrieken, was dan ook reeds afgekondigd in het *Bulletin* n°. 267 (FORTUYN, III, blad. 93), vóór dat die kerkfabrieken zelve waren in het leven geroepen.

Het decreet werd alzoo in 1810 verbindend voor het geheele Keizerrijk, en mitsdien ook voor de bovenvermelde departementen van de Schelde, van de Beneden-Maas, van de Ourthe en van de Roer. Het werd later bij decreet van den 8sten November 1810 (*Bulletin des Lois* n°. 347bis, FORTUYN, I, blad. 13), executeur verklaard in het departement der Monden van den Rijn, het overige gedeelte van dat der Monden van de Schelde, als ook in het arrondissement van Breda, terwijl het decreet van den 6den Januarij 1811 (*Bulletin des Lois* n°. 342, FORTUYN, I, blad. 69) (1), voor de zeven Hollandsche departementen executeur werd verklaard.

De uitvoering heeft zich echter bepaald tot Limburg, het vroegere Staats-Vlaanderen en tot de gemeente Vlissingen, welke ingevolge het tractaat van den 11den November 1807 bij decreten van den 21sten en 27sten Januarij 1808 (*Bulletin des Lois* n°. 175 en 177) met Frankrijk vereenigd werden.

In de overige gewesten had die uitvoering geen gevolg, zoo als uit berigten der Gouverneurs in 1823 is gebleken. Ook de, bij Koninklijke besluiten van den 1sten Augustus 1823, n°. 118, en 13 Januarij 1824, n°. 146, gegeven last om het decreet in enkele daarbij aangeduide gemeenten in werking te brengen, had niet het minste gevolg. Voor het gedeelte van Zeeland, waar het decreet altijd wettig had bestaan, al was aan de uitvoering niet altijd de hand gehouden, werd bij Koninklijk besluit van den 14den November 1837, n°. 72, verklaard, dat het aldaar voortdurend tot rigtsnoer moest verstrekken.

Zoodanig is de geschiedenis der wording en der werking hier te lande, van het decreet van den 30sten December 1809, waarvan bij het tegenwoordige wets-ontwerp, de intrekking wordt voorgedragen.

§ 2. De vraag heeft zich voorgedaan of, nadat bij art. 14 der wet van den 10den September 1853 (*Staatsblad* n°. 102) de wet van 18 Germinal jaar X, en alle andere met eerst genoemde wet strijdige bepalingen zijn afgeschaft, het decreet van 30 December 1809 niet onder die afschaffing begrepen is?

(1) Niet gedrukt, maar vermeld in het rapport van PORTALIS, van Julij 1806.

(1) Zie de opmerking aldaar nopens de fautive aanhaling.

Intrekking van het Keizerlijk decreet van 30 December 1809, concernant les fabriques, omtrent de Eerediensten.

De bevestigende beantwoording is van meer dan eene zijde voorgestaan. Zonder in eene opzettelijke wederlegging der daarvoor bijgebrachte gronden te treden, zij het voldoende het volgende op te merken:

dat de wet van 18 Germinal jaar X in haar 76ste artikel het instellen van kerkfabrieken slechts *in beginsel* beveelt, maar niets bepaalt nopens hare samenstelling, inrigting en werking, wat eerst, deels bij de boven aangehaalde arrêtés van 9 Floréal en 7 Thermidor, jaar XI, deels later eenvormig bij het decreet van 30 December 1809 heeft plaats gehad;

dat de afschaffing der evengenoemde wet in 1853 de kerkfabrieken en dat organiek decreet van 1809 evenmin deed vervallen, als zij te niet deed de bij die wet bevolen en tot stand gebrachte omschrijving van bisdommen en parochien, de instelling van kapittels en seminarieën, de ter-beschikkingstelling van kerkgebouwen en pastorijen en andere gevolgen der wet van 18 Germinal;

dat de Nederlandsche Regering, bij de behandeling der wet tot regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen, in de Memorie van Beantwoording uitdrukkelijk heeft verklaard: » dat het doel niet is geweest, al wat met kerken en kerkelijke zaken in verband staat te regelen, of hetgeen daaromtrent bestaat, onvoorzigtig omver te werpen, bepaaldelijk niet, al wat op blad 13 (het decreet van 30 December 1809) van het verslag is opgenoemd, te wijzigen of op nieuwe grondslagen te regelen », en dat zoowel de administratie (1) als de regterlijke magt (2) na de wet van 10 September 1853, het decreet hebben nageleefd en geëerbiedigd.

Men moge intusschen over het al dan niet vervallen zijn van het decreet door latere Nederlandsche verordeningen verschillend denken, zeker is het, dat de *feitelijke* toestand in die gemeenten, waar kerkfabrieken bestaan, niet kan worden opgeheven buiten tusschenkomst der wetgevende magt.

Het aangeboden wets-ontwerp heeft die strekking.

§ 3. In het rapport der commissie van onderzoek aangaande de alsnog hier te lande vigerende wetten en verordeningen van Franschen en anderen oorsprong, worden op blad 122, 1ste gedeelte, ten aanzien van het decreet van 1809 en het daarin gewortelde subsidiestelsel, beschouwingen aangevoerd, die de voortdurende instandhouding van die verordening niet toelaten; de commissie vond niettemin vrijheid om wegens den feitelijken toestand in de daarbij aangeduide gewesten, de voorloopige instandhouding van dat decreet op blad 125 voor te dragen.

Meende de commissie dit voorstel te kunnen doen vóór de wet van 10 September 1853, zij zou waarschijnlijk, wanneer zij thans haar rapport nog moest uitbrengen, niet aarzelen tot de onmiddellijke afschaffing van het decreet te adviseren. Zij zou het Roomsch-katholiek kerkgenootschap in de aangeduide gewesten zoodra mogelijk van de knellende banden willen ontheffen, welke het vroegere alles regelend en omvattend Fransch regeringsstelsel heeft aangelegd en de vele bemoeijingen doen ophouden, waartoe de gewestelijke en gemeentebesturen even als de Staat telkens geroepen worden, ter zake van het kerkfabriek-beheer. Die banden belemmeren in de praktijk dikwerf krachtontwikkeling bij de parochien, beperken de vrije werking en den vereischten invloed van het bij het Roomsch-katholiek kerkgenootschap erkend kerkelijk gezag in de dikwerf teedere aangelegenheden op kerkelijk gebied, terwijl de Regering zich meermalen geroepen vindt uitspraak te moeten doen over zuiver kerkelijke zaken, waarover zij zich wel zal wachten in andere deelen des Rijks eene beschikking te nemen.

Om zich hiervan te overtuigen, vestige men het oog op de volgende artikelen van het decreet van 1809:

(1) Door voortdurende toepassing.

(2) Vonnis der regtbank te Maastricht, van 30 Junij 1859, *Weekblad van het Regt* n°. 2095.

Arrest van het hof in Limburg, van 10 September 1860, *Weekblad van het Regt* n°. 2206; arrest van den Hoogen Raad, van 23 Januarij 1862, *Weekblad van het Regt* n°. 2369. En later nog bij vonnis dier regtbank, van 14 November 1872, *Weekblad* n°. 3534; arrest van dat hof, van 30 Junij 1873, *Weekblad* n°. 3615; en van den Hoogen Raad, van 28 November 1873, *Weekblad* n°. 3661.

Artt. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 21 enz. betreffende het doel en de samenstelling der kerkfabrieken;

Artt. 11—14, 24, 26, 27, 30, 31, 33 enz., nopens werkzaamheden van het bureau van kerkmeesters;

Artt. 27, 39, 49, 96, 97, nopens de aanstelling van vicarissen en de onvermijdelijke kosten van de eeredienst;

Art. 59, 61, 62—65, 72, 73 enz., over het beheer der kerkfabrieken;

Artt. 92, 93, 97, 100, 101, 107 enz., nopens de lasten der burgerlijke en gewestelijke besturen.

De onbelemmerde vrijheid in die aangelegenheden, welke ons staatsregt toelaat of verzekert, moet door de Kerk zoowel als door den Staat worden gewenscht en bevorderd. Het decreet van 1809, zoo als het daar ligt, kan niet blijven bestaan, terwijl wel niemand zal willen ondernemen om het te wijzigen, daar dit niet alleen eene hopelooze taak zou wezen, maar bovendien den Staat roepen zou om zelf, en door zijne besturen en ambtenaren, zich in een gedeelte des Rijks met een beheer en toezigt te blijven bemoeijen, dat hem in andere gewesten is ontzegd.

Bij het afschaffen van het decreet van 1809 moeten de kerkfabrieken vervangen worden door in den boezem van het kerkgenootschap zamengestelde besturen, die zich te gedragen zullen hebben naar zoodanige kerkelijke reglementen, als ingevolge de bestaande vrijheid, door het bevoegd kerkelijk gezag goedgekeurd en ter bloote kennisneming aan de Regering medegedeeld zullen worden.

§ 4. Met de intrekking van het decreet vervallen ook de verplichtingen, bij sommige artikelen daarvan opgelegd aan de gemeente- en provinciale besturen, om in bepaalde gevallen, in uitgaven ten behoeve van de openbare eeredienst te voorzien. De zoo even genoemde commissie van onderzoek adviseerde om de Roomsch-katholijke kerk voor het verlies dezer zoogenaamde subsidien van Staatswege schadeloosstelling te verleenen.

Doch op welken grond? Is het omdat naar de meening der commissie de bedoelde subsidien zouden behooren tot de inkomsten, waarvan het voortdurend genot bij het eerste lid van art. 168 der Grondwet aan het kerkgenootschap is gewaarborgd? In geen deele.

Ware dit het geval, dan zou natuurlijk van eene afschaffing van het decreet, althans voor zooveel de artikelen betreft, welke op de zoogenaamde subsidien betrekking hebben, geen spraak kunnen zijn.

De commissie betoogt dan ook dat bij art. 168 der Grondwet alleen zijn bedoeld tractementen en inkomsten uit 's lands kas genoten wordende.

Daarenboven zij er op gewezen, dat de kerkfabrieken, zoo als zij volgens het decreet van 1809 bestaan, lichamen zijn, niet van kerkelijken maar van politieken aard en oorsprong. Zij zijn door het openbaar gezag ingesteld en geregeld en handelen onder toezigt en medewerking van de administrative autoriteiten. Had de Fransche wetgever de zorg voor de stoffelijke belangen van de Eeredienst overgelaten aan plaatselijke kerkbesturen, door het kerkelijk gezag ingesteld en geregeld, er zou wel niet aan gedacht zijn aan deze kerkelijke besturen een regt als het ware van beschikking over openbare gemeentekassen te geven.

Men zou de zorg voor het bijeenbrengen der benodigde gelden aan die besturen zelve hebben overgelaten. Alleen toen een tegenovergestelde weg werd ingeslagen, en het openbaar gezag de regeling aan zich trok, werd het noodig ook van Staatswege te regelen op welke wijze de ingestelde kerkfabrieken in een mogelijk tekort op de van elders beschikbare middelen zouden voorzien. Maar daaruit volgt dan ook, dat het doel van den maatregel niet was om aan het kerkgenootschap inkomsten te verstrekken, maar om aan lichamen door het openbaar gezag ingesteld, de middelen te verschaffen om de hun opgedragen taak te vervullen.

De intrekking van het decreet zal gepaard gaan met een zedelijk voordeel, het genot namelijk van gelijke vrijheid als aan de kerkelijke gemeenten en hare besturen in de andere gewesten des Rijks is verzekerd.

Alzoo voortaan, na de afschaffing van het decreet, geene bemoeijing meer van wege de burgerlijke autoriteiten noch ook van den Staat met het stoffelijk beheer der kerkfabrieken, geene inzage of beoordeeling meer van hare inkomsten en uitgaven, geene beslissingen meer in zuiver kerkelijk beheer door het wereldlijk gezag; in één woord voortaan eene schrede nader tot vrijheid en onafhankelijkheid voor de kerkelijke gemeenten en hare, in den boezem van het kerkgenootschap in te stellen kerkbesturen zonder inmenging van buiten.

§ 5. De Regering mag echter bij het opheffen der door haar tot dusverre in stand gehouden orde van zaken, niet voorbijzien, dat het decreet van 1809 meer dan 60 jaren in de hier bedoelde gewesten heeft bestaan; dat de kerkfabrieken al dien tijd op den steun, door art. 92 aangeboden, hebben geleund en die toestand in de gebruiken en gewoonten der bevolking, vooral in Limburg geworteld is.

De Staatsverordeningen hebben dien toestand in het leven geroepen en tot dusverre bestendig; het ligt dus billijkerwijze op den weg der Regering, om bij het opheffen daarvan, zoo veel mogelijk, nadeelige schokken te voorkomen, den overgang op geleidelijker voet te bevorderen, en aan de parochien eenige tijdruimte te laten ter beraming van middelen, om voortaan zelve in hare behoeften te voorzien, wat in de eerste jaren wel eenig bezwaar zal opleveren.

Op deze overwegingen berust de overgangsbepaling van art. 4. In verband daarmede staat verder het voornemen der Regering om op de Staatsbegrooting van het jaar waarin dit ontwerp, wet geworden, in werking zal treden, eene som f 14 000 uit te trekken, ten einde aan de kerkgemeenten of de bedienaren van de openbare godsdienst voor het gemis, ten gevolge van de intrekking der Fransche verordeningen te lijden, eenige tegemoetkoming te verleen; met het doel voorts om het bedrag dier tegemoetkoming telken jare te verminderen, in dier voege, dat zij na verloop van tien jaren geheel zoude kunnen ophouden.

Het bedrag van f 14 000 of daaromtrent voor het eerste jaar na de inwerkingtreding der wet wordt voldoende geregvaardigd door den staat als bijlage B dezer Memorie overgelegd, bepaaldelijk door de aldaar in de drie eerste kolommen (a—c) uitgedrukte sommen, wanneer men daarbij nog let op het, volgens art. 5 van het ontwerp in te trekken decreet van 5 Mei 1806 en de naar aanleiding daarvan aan kerkelijke gemeenten uit de burgerlijke gemeentekassen verstrekte tegemoetkomingen. Zie dienaangaande de toelichting van art. 5.

Art. 1. Voor zooverre het nog van kracht is. Wat er zij van de, in de algemeene beschouwingen gedane vraag over de voortdurende regtsgeeldigheid van het decreet, zijn enkele bepalingen, zoo als de artt. 63 en 81, zeker door latere Nederlandsche wetten geheel of ten deele vervallen. Ook de artt. 104, 105, 107—113, kunnen geene toepassing meer vinden, daar er na de wet van 10 September 1853, geene spraak is van hoofd- of kathedrale kerken of daarbij geplaatste kerkfabrieken, zoo als in die artikelen worden bedoeld. De kerk, die te Roermond de zetel van den bisschop is op kerkelijk terrein, is eene gewone parochiekerk. Alle twijfel of onzekerheid valt echter weg door de voorgedragen bepaling, dat het decreet op een aangewezen dag buiten werking wordt gesteld en de kerkfabrieken, waaronder die van voormelde kerk, tevens zijn opgeheven.

Art. 2. Het tijdstip der overgifte van de archiven door de aftredende kerkfabrieken behoort in de wet aangeduid te worden, en er moet nopens de besturen en personen, die wettig ter harer vervanging optreden en aan wie die overgifte en de rekening en verantwoording moet geschieden, geen twijfel zijn.

Het decreet wijst in de artt. 25, 34, 35, 50, 59, 78, 79, 85, 88 en 90 den ontvanger der kerkfabriek aan, als den wegens het beheer rekenpligtigen persoon.

Hij is derhalve ook degeen, die gehouden is aan de besturen of de personen, die het beheer der kerkfabrieken overnemen, binnen een aangewezen termijn, rekening en verantwoording te doen, of, bij gebreke daarvan, desgevorderd, in regten daartoe genoodzaakt moet kunnen worden.

Art. 3. Behalve het decreet van 30 December 1809 zijn

er nog verschillende Fransche verordeningen, die tot het kerkfabriekbeheer betrekking hebben. Deze kunnen niet behouden blijven wanneer het decreet van 1809 buiten werking wordt gesteld en daarmede de door het Fransche gouvernement, ten gevolge van art. 76 der wet van 18 Germinal an X georganiseerde kerkfabrieken worden opgeheven, om door andere instellingen of besturen op kerkelijk terrein vervangen te worden.

Het is dus noodig geacht in dit artikel in het algemeen aan te duiden, dat de verordeningen, welke met dat Fransch kerkfabriekbeheer verband houden, vervallen.

Eene opgave van die oude bepalingen is minder geraden geacht, omdat van sommige de behoorlijke afkondiging of bekendmaking niet voldoende blijkt en eene vermelding of optelling in de wet ligtelijk onvolledig zou kunnen wezen, zoodat men misschien later daarop telkens, ter aanvulling, bij de wetgevende magt terug zou moeten komen.

Art. 4. De hierbij gevoegde bijlage lit. A, de vrucht van een deswege gedaan onderzoek, geeft een overzicht van het onderwerp, waarvan in dit artikel sprake is.

Het zoude onbillijk wezen bij het buiten werking stellen van het decreet, ook den last bij art. 92, § 2, opgelegd, onmiddellijk op te heffen in die burgerlijke gemeenten, waar eene pastorie, of bij gemis daarvan, eene schadeloosstelling in geld wordt verstrekt. Een eerste gevolg van die intrekking zou bij strenge toepassing wezen, dat de geestelijken en leeraars onmiddellijk van de thans genoten vrije huisvesting verstoken zouden worden. Dit ware voor de meesten te harder, omdat het van algemeene bekendheid is, dat het vooral ten platten lande niet gemakkelijk valt om eene geschikte woning en vooral eene pastorie in de nabijheid der kerk te verkrijgen. Het bouwen of aankopen daarvan vordert veelal tijd, goed gelegen terrein en fondsen, welke laatste, bij de geringe hulpbronnen der kerkfabrieken en toekomstige kerkbesturen, veelal niet dan langzaam kunnen worden bijeengebragt. De tegenwoordige staat van zaken in die gemeenten, waar eene pastorie, of, bij gemis daarvan, eene schadeloosstelling wordt verstrekt, moet dus redelijkerwijze nog eenigen tijd voortduren, en een tijdvak van tien jaren schijnt daartoe noch te ruim noch te kort.

De burgerlijke gemeenten ondergaan door den in het wets-ontwerp bepaalden duur der verlenging van den tegenwoordigen staat van zaken geen meerderen last dan haar thans is opgelegd, en die, bij niet-intrekking van het decreet, zou bestendig blijven. Willen zij echter van dien last vóór het verstrijken der tien jaren ontheven worden, zij kunnen deswege schikkingen treffen met de kerkelijke gemeenten of hare besturen.

Art. 5. Gelijkzeitig met het decreet van 30 December 1809 behoort dat van 5 Mei 1806 betreffende de Protestantsche Eeredienst te worden ingetrokken. Overigens schijnt de toepassing van dat decreet in slechts enkele gemeenten van Limburg te hebben plaats gehad, daar uit een deswege ingesteld onderzoek is gebleken, dat over het vijfjarig tijdvak 1868—1872 de tegemoetkomingen uit de gemeentekassen, in genoemde provincie aan de niet-Katholieke Eerediensten verstrekt, jaarlijks gemiddeld niet meer dan f 300 hebben bedragen.

Art. 6. Vrijdom van het regt van overschrijving voor de acten, in het tweede lid van artikel 4 bedoeld, volgt, met het oog op art. 23 der wet van 16 Junij 1832 (*Staatsblad* n°. 29), van zelf uit de toegekende vrijstelling van het registratieregt.

De Minister van Justitie,

VAN LYNDEN VAN SANDENBURG.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

HEEMSKERK.

De Minister van Finantien,

H. J. v. D. HEIM.